

واکاوی بازی دوگانه ترکیه در بحران اوکراین

شاید یکی از بزرگ‌ترین برندگان بحران اوکراین، ترکیه باشد. آنکارا با اتخاذ سیاستی سیال میان مسکو و کی‌یف موفق شده است روابط اقتصادی خود را با هر دو کشور تقویت کند

به گزارش آران نیوز، با افزایش زمزمه های پیوستن اوکراین به پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو)، روس ها برای حفاظت از حوزه نفوذ خود در منطقه «خارج نزدیک» به کی‌یف ضرب الاجل نظامی دادند. متغییر کلیدی در روند تشدید تنش میان مسکو و کی‌یف، آمریکا و دولت دموکرات ها بودند که با دادن قول همکاری و تضمین امنیت اوکراینی ها در برابر روسیه، آتش جنگ را در اروپا شعله ور کردند. در این میان هر یک از بازیگران بزرگ جهانی با توجه به وضعیت میدانی نبرد، حمایت اروپا (غربی) و آمریکا (شمالی) از اوکراین، بحران انرژی- مواد غذایی و … نوع بازیگری خود را در نظم در حال گذار جهانی مشخص کردند. به عقیده بسیاری از کارشناسان حوزه بین الملل، یکی از پیچیده ترین سیاست ها در قبال بحران اوکراین را شرقی ترین همسایه قاره اروپا یعنی ترکیه اتخاذ کرده است. در حالی که پهنادهای بیرقدار (بایراکتار) در آسمان اوکراین جولان می دهند، شهرهای آناتولیا و استانبول میزبان مذاکرات صلح میان نمایندگان روسیه و ترکیه بودند. اتخاذ چنین سیاست دوگانه ای از سوی ترک ها موجب ایجاد این سؤال برای تحلیل گران و ناظران بحران اوکراین شده که چرا آنکارا چنین سیاستی اتخاذ کرده است؟

برای فهم سیاست های بعضاً متناقض آنکارا در غرب آسیا، بالکان، آسیای مرکزی و قفقاز لازم است فهمی نسبت به ریشه های شکل گیری چنین سیاستی از سوی حزب عدالت و توسعه در نظام «کمالیستی» ترکیه پیدا کنیم. تا پیش از قدرت گرفتن رجب طیب اردوغان در نظام سیاسی ترکیه، معمولاً سمت وسوی سیاست خارجی این کشور معطوف به غرب و هدف غایی دولت این کشور پیوستن به اتحادیه اروپا بود. با بی توجهی غربی ها به تمایل «مرد بیمار اروپا» برای پیوستن به سازوکارهای امنیتی- اقتصادی اروپا، احزاب مخالف اردوغان به رهبری احمد داود اوغلو به تدوین اصول جدید سیاست خارجی این کشور بزرگ در حوزه آناتولی اقدام کردند. وی با توجه به هویت چندبُعدی انسان سعی می کند این کشور را جایی میان غرب و شرق عالم در نظر بگیرد که علاوه بر هویت اروپایی، میراث دار امپراتوری عثمانی و پان ترکیسم در منطقه اوراسیاست. هنگامی که از منظر راهبردی هویت و منافع ترکیه در این سه سطح تعریف می شود، طبعاً در برخی حوزه ها اختلافاتی میان برخی سیاست ها در حوزه دیپلماسی و میدان ایجاد خواهد شد. البته برخی کارشناسان معتقدند این سیاست چندوجهی به نفع ترکیه بوده و حوزه نفوذ و عمق راهبردی این کشور را در سراسر منطقه گسترش می دهد. گروهی دیگر نظری مخالف دارند و تداوم این سیاست را برای ترکیه هزینه زا می دانند.

حمایت نظامی ترکیه از اوکراین در نقشه امپراتوری عثمانی، اوکراین نیز یکی از حوزه های سنتی نفوذ این کشور به شمار می رفت که کنترل بر آن از دست ترک ها خارج شده بود. حال پس از گذشت ها قرن ها بار دیگر اوکراین به محل برخورد میان مسکو و آنکارا در حوزه نظامی- امنیتی تبدیل شده است. طبق اخبار منتشر شده از جنگ اوکراین، حملات با پهپادهای بیرقدار (بایراکتار)، خودروهای ضد مین، ناوچه های جنگی، بستن تنگه های آبی و جلوگیری از تقویت ناوگان دریایی روسیه و … مجموعه اقدامات ترکیه برای کمک به ارتش اوکراین در نبرد با نیروهای روس بوده است. برخی کارشناسان نظامی در نوع کمک نظامی ترک ها اغراق کرده و معتقدند اگر تجهیزات نظامی و مستشاری ترکیه نبود، روس ها به راحتی در مناطق مختلف اوکراین پیشروی و در نهایت کی‌یف را اشغال می کردند. این رویکرد آنکارا در قبال بحران اوکراین سبب دادن برخی امتیازها از سوی غربی ها به این کشور شده است. به عنوان نمونه، سوئد و فنلاند که به دنبال پیوستن به ناتو بودند برای جلب نظر آنکارا به صورت رسمی اعلام کردند، از گروه های گرد مخالف ترکیه، به ویژه یگان های مدافع خلق (ی.پ.ک) هیچ گونه حمایتی نخواهند کرد. همچنین ترک ها که به دلیل خرید سامانه اس-400 از پروژه تولید مشترک جنگنده نسل پنچ اف-35 کنار گذاشته شده بودند، با چراغ سبز واشنگتن به دنبال تهیه جنگنده های راهبردی اف-16 هستند.

تداوم روابط اقتصادی آنکارا- مسکو با وجود برخورد این دو کشور در میدان نظامی، ترک ها بدون توجه به تحریم اقتصادی دولت های

غربی به گسترش همه جانبه روابط دوجانبه به ویژه در حوزه اقتصادی با روسیه ادامه می دهند. طبق آمار رسمی دولت ترکیه، میزان صادرات این کشور به روسیه در ماه گذشته میلادی 86 درصد افزایش یافته و این در حالی است که حجم واردات از روسیه به بیش از دو برابر افزایش یافته و به 5.03 میلیارد دلار رسیده است. در 9 ماهه نخست سال جاری میلادی حجم روابط دو کشور 47 میلیارد دلار بود. همچنین در همین مدت با سفر 3.8 میلیون توریست روس به ترکیه، روسیه پس از آلمان به دومین کشور صادرکننده گردشگر به این کشور بدل شد. در حالی که در سال گذشته میلادی روسیه 45 درصد گاز طبیعی را تأمین کرد، آنکارا از این کشور خواست تا پرداخت های خود را تا سال 2024 به تعویق بیندازد. روند صعودی این ایده را در میان ناظران غربی ایجاد کرده است ترکیه به میدان «دور زدن تحریم های غرب» برای بازرگانان روسی بدل شده است. البته حجم تجارت ترکیه با کشورهای عضو اتحادیه اروپا 178.6 میلیارد دلار است که موجب تزریق میزانی احتیاط نوع روابط اقتصادی آنکارا- مسکو می شود. مسکو پس از تحریم غرب در حوزه انرژی به دنبال یافتن بازارهای جدید در قاره آسیا در کنار کشورهای همچون ترکیه، هند و چین است. یکی از ابتکارهای روس ها برای تشدید اثربخشی توافق اوپک پلاس بر روی بازارهای انرژی، پیشنهاد تشکیل میدان بزرگ گازی به اردوغان در ترکیه بود. در این طرح روس ها قصد دارند برای جلب نظر اردوغان، ترکیه را تبدیل به «هاب گاز اروپا» کنند. ایده افزایش صادرات گاز به ترکیه از خط لوله «ترک استریم» در دریای سیاه، پس از توقف صادرات گاز به آلمان از خط لوله «نورد استریم» در دریای بالتیک اتفاق افتاد. حال به نظر می آید پس از نقش میانجی گرایانه ترکیه برای تداوم صادرات غلات به بازارهای جهانی، آنکارا قصد دارد نقش ناجی را در آستانه فصل سرما برای اروپایی های بازی کند. شاید همین موضوع بتواند به اهرمی جدی برای کسب مجوز ورود ترکیه به اتحادیه اروپا بداند، شود.

رهبر سخن

شاید یکی از بزرگ ترین برندگان بحران اوکراین، دولت ترکیه باشد. آنکارا با اتخاذ سیاستی سیال میان مسکو و کی یف موفق شده است علاوه بر نمایش تسلیحات ترک در میدان نبرد، روابط اقتصادی خود را با هر دو کشور به ویژه روسیه تقویت کند. با وجود این، اگر ترک ها نتوانند پروژه میانجی گری میان این دو کشور را به نقطه آتش بس و پایان نبرد نزدیک کنند، به احتمال زیاد باید خود را بداند، تحریم های یک و چندحانه آمریکا و متحدان اروپایی اش، آماده کنند. بی شک اگر ترکیه به محل بی اثر کردن تحریم های دولت های غربی تبدیل شود، آن گاه باید خود را آماده ضربات سنگین اقتصادی واشنگتن و بروکسل کند.

منبع: راهبرد معاصر